

Rondom den mond zijn de stekels gewoonlijk afgesleten en stomp. Bij het rond-draaien zullen ook zij misschien een beetje meehelpen bij het maken der holletjes, maar veel zal dat toch niet zijn.

Op de door de zee bespoelde rotsen van Poeloe Seboekoe vond ik nog een vierde soort zeeëgel (fig. 6), en wel een bijzonder sierlijke, die eveneens — het was laag water — vaak geheel op het droge zat. Door Prof. SLUITER werd zij indertijd ook op Toppershoedje,

Brabantshoedje en Dwars-in-den-weg aangetroffen. Het is de *Heterocentrotus trigonarius* (fig. 6 en 7), makkelijk te kennen aan de groote, dikke stekels, die als stompe knotsen naar alle zijden uitstaan. Zij zijn duidelijk driehoekig op doorsnede. Naar twee tegenoverliggende zijden zijn die stekels langer dan aan de twee daartusschen liggende, waaruit weer duidelijk een afwijking van de radiaire symmetrie blijkt. Ook van deze

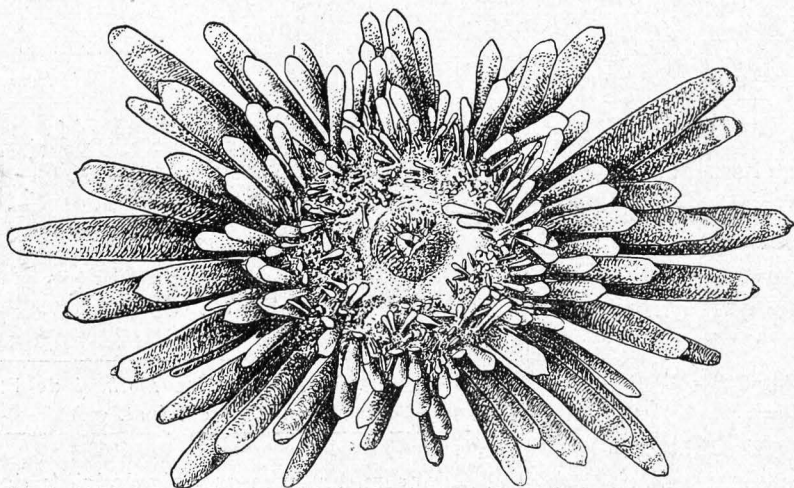

Fig. 7. *Heterocentrotus trigonarius* van onderen (nat. gr.)

soort, die men den knots-zeeëgel zou kunnen noemen, wordt vermeld, dat zij wel hollen maakt.

Wij hebben dus niet minder dan vier soorten van zeeëgels leeren kennen, die in de branding op de rotsen leven. Zij behooren alle tot de *Echinometridae*, die hoewel zij tot de regulaire zeeëgels gerekend worden, toch alle kleine afwijkingen van de radiaire symmetrie vertoonen.

Een volgende maal eens over allerlei andere brandingsbewoners.

DR. H. C. DELSMAN.

EEN ZEER ZELDZAME RAFFLESIA-SOORT.

In 1923 te Sidjoendjoeng (Padangsche Bovenlanden) zijnde voor de boschverkenning, zag ik daar op het kantoor van den houtvester een *Rafflesia*-bloem, die door een van de Inlandsche opzieners was gevonden.

De bloem kwam mij geheel anders voor dan die van *Rafflesia Arnoldi*, waarvan ik reeds talrijke exemplaren onder oogen had gehad. Ik maakte er daarom een aantal foto's van, waarvan er hier twee gereproduceerd zijn.

Bij een bezoek aan de groeiplaats, waar de betreffende bloem was gevonden, en die gelegen is vlak aan het door oerbosch loopend voetpad van Sidjoendjoeng naar Kampong Koelampi (400-500M.), vond ik geen enkele bloem of bloemknop meer. Zelfs van de liaan, waarop de bloem had gezeten, kon ik geen spoor meer ontdekken, zoo grondig had de vinder alles opgeruimd.

Thuis komend vergeleek ik mijn opnamen met de afbeeldingen, welke voorkomen in het boek van Dr. S. H. KOORDERS: *Botanisch overzicht der Rafflesiaceae van Nederlandsch-Indië*, uitgegeven door de Ned.-Ind. Vereeniging tot Natuurbescherming (1918). Het bleek toen, dat de soort geen andere kon zijn dan de zeldzame *Rafflesia Hasseltii* in 1876 door de leden der eerste Midden-Sumatra-expeditie ontdekt en door Prof. SURINGAR beschreven.

Dat de soort zeer zeldzaam is en veel minder voorkomt dan de *R. Arnoldi*, blijkt wel uit het feit, dat tot nu toe daarvan slechts vier vondsten bekend waren, door Dr. KOORDERS in zijn genoemd werk vermeld. Het eerste exemplaar, een mannelijke bloem, werd, zooals reeds vermeld, door de leden van de eerste Midden-Sumatra-expeditie ontdekt, en wel in het zuiden van de Padangsche Bovenlanden in de XII. Kota, tusschen de rivieren Liki en Lampatan andjang. Een verdere vondst werd door Prof. ERNST, een Zwitsersch botanicus, in 1906 op de Boekit Telagokoembang bij Padang Pandjang gedaan en bestond uit 4 vrouwelijke bloemknoppen en een vrucht. Een jaar te voren was, eveneens in de buurt van Padang Pandjang, een bloeiend exemplaar ontdekt, waarvan een foto in den handel gebracht werd. Een Zweedsch koopman, die eenige maanden later deze streek bereisde, zag de foto en loofde voor een dergelijke bloem een premie van duizend gulden uit, zeker in de hoop, in Europa een goed zaakje daarmee te maken. Hij slaagde er echter niet in een bloem te krijgen, wel een bewijs hoe zeldzaam de plant moet zijn.

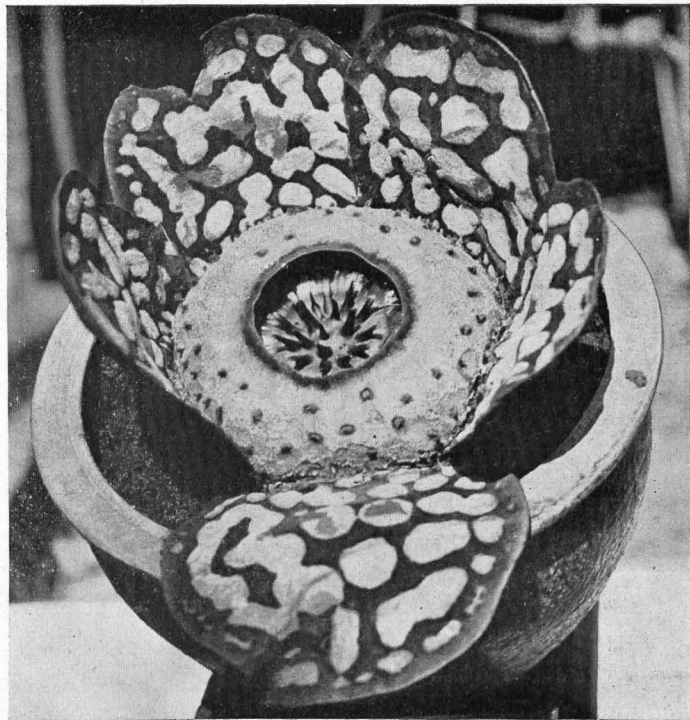

Fig. 1. *Rafflesia Hasseltii* SUR. ($\times \frac{1}{6}$) vgl. tekst.

De vierde vondst geschiedde bij Moearo'Laboeh, dus ongeveer in dezelfde streek, waar de bloem voor het eerst ontdekt was. De door den civiel-gezaghebber van die plaats naar Buitenzorg gezonden bloem bleek bij onderzoek door Dr. BOERLAGE tweeslachtig te zijn, wat zeer merkwaardig is, daar tweeslachtigheid bij andere *Rafflesia*-soorten nog niet bekend is.

Zooals men ziet, is de *Rafflesia Hasseltii* tot nu toe uitsluitend in de Padangsche Bovenlanden gevonden.

De totale diameter van de bloem, die ik te Sidjoendjoeng zag, bedroeg 38 c.M., het grootste der perigoonbladeren had een lengte van $11\frac{1}{2}$ c.M. bij een breedte van 17 c.M., terwijl de opening in het diaphragma 7,8 c.M. in diameter was. De Chineesche pot, waarin de *Rafflesia* bij het fotografeeren geplaatst werd, meet met inbegrip van den rand 41 c.M. in diameter.

Afbeelding 1 geeft de bloem weer op den dag, dat ze gevonden werd. De kleur was toen purperbruin met roomkleurige wratten. Zeer merkwaardig zijn de wratachtige knobbels, die onregelmatig over de buitenzijde van het diaphragma verspreid zijn, net

als in fig. A van plaat 17 in meergenoemd overzicht van de Rafflesiaceae, welke een reproductie is van de oorspronkelijke, in kleuren uitgevoerde plaat, welke bij de be-

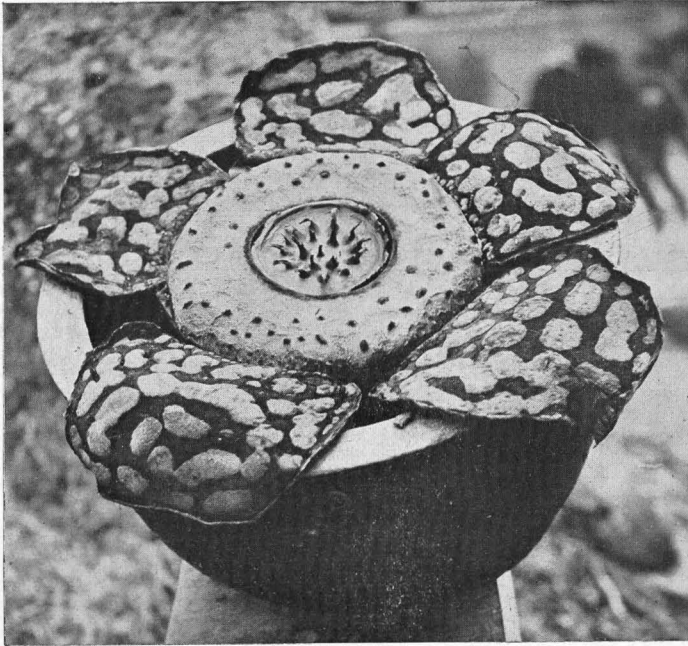

Fig. 2. *Rafflesia Hasseltii* SUR. ($\times \frac{1}{6}$) vgl. tekst.

schrijving van Prof. SURINGAR gepubliceerd werd. De rangschikking bij het tweeslachtig exemplaar, zooals die bij Dr. KOORDERS op plaat 12 sub E is afgebeeld, is daarvan eenigszins afwijkend; de wrattige uitsteeksels staan er dichter bijeen en op regelmatigere onderlinge afstanden dan in het nu gevonden exemplaar, en in één tamelijk zuiveren, geheel gesloten ring.

De tweede foto werd een dag later genomen. Het diaphragma was toen reeds geheel in elkaar gezakt, zoodat de schijf met de op stijlen gelijkende uitsteeksels door de opening ervan heen kwam.

Een derde foto, op den derden dag genomen, is hier niet gereproduceerd, daar ze minder goed is uitgevallen. Ze vertoont de bloem in een staat van reeds beginnende ontbinding. Het diaphragma was toen

opengescheurd en vertoonde aan den binnenkant talrijke roomkleurige punten en wratjes.

Aangezien te Sidjoendjoeng het noodige conserveeringsmateriaal niet aanwezig was, kon de bloem helaas niet voor de wetenschap bewaard worden.

In het begin van dit jaar kwam ik weer in dezelfde streek terug en vond toen in het bosch op de Boekit Boelam in het gebergte tusschen de Soekam en Koelampi rivieren een *Rafflesia*-knop. Of die echter tot *Hasseltii* of tot een van de andere soorten behoorde kon niet worden vastgesteld, daar ik de knop ongemoeid wilde laten en ik niet zoo lang in die streek bleef tot de bloem ontloken was.

Fort de Kock, Juli 1924.

A. V. THEUNISSEN.

UIT HET LEVEN VAN PLANTEN EN DIEREN OP DE TOP VAN DE PANGERANGO.

II. HET KLIMAAT.

De eigenaardigheden van het klimaat van een bepaalde landstreek oefenen grote invloed uit op de samenstelling van de daar voorkomende flora en fauna, we ondergaan deze invloed zelf en kunnen haar in onze omgeving opmerken. Daarom dient een korte schets van het klimaat van de Pangerangotop aan de beschrijving van het leven van planten en dieren vooraf te gaan. Men moet daarbij echter oppassen, de voorvallen, die men zelf heeft medegemaakt, niet te veel op de voorgrond te laten treden, zodat men ten slotte niet